ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

Special Series No. 2

မာတိကာ

အယ်ဒီတာမှတ်စု ၁၁

၁။ မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Policy Response)

(က) အထူးဆောင်းပါး
ကိုဗစ်-၁၉ က မီးမောင်းထိုးပြသော အရေးတကြီးဖြေရှင်းဆင်ရမည့်
မြန်မာ့လူမှုဖူလုံရေး လိုအပ်ချက်များနှင့် အလုပ်သမားရေးရာ
ငြိမ်းကိုကိုစိုး၊ ခေရှိုင်းဇိုလ်၊ ဇော်ထက်ဦး၊ သက်သက်ဖြိုး ၁၆

(ခ) လူမှုဖူလုံရေးစနစ်ဆိုတာ ရဲနိုင်ဝင်း ၃၄

(ဂ) မြန်မာ့ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားအရေး ဦးထူးချစ်အား၊ မေမြန်းမြင်း ၄၄

(ဃ) ရောဂါကပ်ဘေးနှင့် စီးပွားရေးကပ်ဘေးတို့ကို တုံ့ပြန်ကုစားရာတွင် တင်နိုင်သိန်း ၅၆

(င) နိုင်ငံ့စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးလည်ပတ်မှုအပေါ် ကိုဗစ်-၁၉ရိုက်ခတ်မှုအား
သုံးသပ်ခြင်း၊ တုံ့ပြန်ခြင်း၊ ကုစားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ
မဟာဗျူဟာရေးဆွဲခြင်းအပေါ် အကြံပြုချက် ဒေါက်တာဇော်ဦး ၇၂

(စ) မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခု ကိုဗစ်-၁၉ ကာလအတွင်း
စီးပွားရေး နေ့ကွေ့မှုများ နေလင်းစင် ၈၈

(ဆ) ကိုဗစ်၏ မူဝါဒစိန်ခေါ်ချက်ဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ တင်မောင်သန်း ၁၀၂

(ဇ) ကိုဗစ်-၁၉ နှင့် မြန်မာ့အနာဂတ် တင်မောင်သန်း(ငါးလုပ်ငန်းအဖွဲ့ချုပ်) ၁၃၂

(ဈ) ကိုဗစ်အလွန်ကာလ မြန်မာနိုင်ငံ
ထူထောင်ရေးအတွက် တွေးမျှော်ကြည့်ခြင်း ဒေါက်တာဇော်နိုင် ၁၄၄

(ည) လော့ခေါင်းလုပ်သင့် မလုပ်သင့် နိုင်ဝင်း ၁၅၂

(ဋ) ကိုဗစ်-၁၉ ကြောင့် မတည်ငြိမ်မှုတွေ ဖြစ်လာနိုင်သလား ဒေါက်တာမင်းဇော်ဦး ၁၆၆

(ဌ) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်စစ်ပွဲ ကိုရဲ ၁၇၄

(ဍ) ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကာလ ၂၀၂၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲအတွက်
စဉ်းစားဆင်ခြင်ရာများ နိုင်းရဲကျော်စွာမြင့် ၁၈၈

(ပ) ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်းနှင့် အခွင့်အလမ်းများ မော်ထွန်း ၂၀၀

(ဏ) ကိုဗစ်-၁၉ အား ထိန်းချုပ်ရန်
ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ တုံ့ပြန်မှုများ L ခွန်ရှာထုန် ၂၁၀

(တ) ကိုဗစ်နောက်ကြောင်းပြန် စာအုပ်မိတ်ဆက် ဇော်ထက်ဦး ၂၃၂

၂။ စောင့်ကြည့်ရမည့် အရေးကြီးဖြစ်စဉ်များ ၂၃၉
(Trends to be watched)

၃။ ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အမြုံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Community Response)

(ထ) မူဝါဒလေ့လာရေးအဖွဲ့ဆိုတာ ဘာလဲ ဒေါက်တာအောင်ခင် ၂၅၀

(ဒ) ဘုံရန်သူကို ကျော်လွှားပြီးတဲ့ နောက်ပိုင်းမှာ စိုင်းညွန့်လွင် ၂၆၀

(ဓ) လူမျိုး-လူတန်းစား၊ ကိုဗစ်နိုင်ငံရေးနှင့်
အနာဂတ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဒေါက်တာစိုင်းလတ် ၂၇၀

(န) ရွေးချယ်ရာလမ်း၊ မှန်းမျှော်ရာပန်းတိုင် ဒေါက်တာစစ်နိုင် ၂၈၂

(ပ) Infodemic သတင်းအချက်အလက်
ကပ်ဘေးကို မောင်းထုတ်ခြင်း ဒေါက်တာနွံ့ကေနိုင် ၂၉၆

(ဖ) ပုံရိပ်စစ်ကွန်ရက် (လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ပြောင်းလဲခဲ့ပြီလော) ဒေါက်တာသန်းစိုး ၃၁၂

(ဗ) ကိုဗစ်-၁၉ အရေးပေါ် တုံ့ပြန်ရေးကာလအတွင်း
မသန်စွမ်းသူများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း ချိုဇင်သက် ၃၂၂

(ဘ) လုပ်ငန်းခွင်အတွင်း ကိုဗစ်နှင့်လွန်ဆွဲခြင်း ထက်ထက်လှိုင် ၃၃၂

၄။ ကျန်းမာရေးနှင့် သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Health and Science Response)

(မ) နားလည်ရခက်သော ရန်သူအသစ်ကို ရင်ဆိုင်ခြင်း ဒေါက်တာဟိန်းမင်းထွန်း ၃၄၄

(ယ) ကိုဗစ်-၁၉နှင့် ကုသကာကွယ်ဆေး မျှော်လင့်ချက် ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်း ၃၅၆

(ရ) ကိုဗစ်-၁၉ကို ဘယ်လိုထိန်းချုပ်ကြမလဲ (သို့မဟုတ်)
ဆေးမလိုဘဲ ရောဂါထိန်းချုပ်နည်းများ ဒေါက်တာဉာဏ်ဝင်းဖြိုး ၃၆၆

(လ) ကပ်ဘေးတုံ့ပြန်ခြင်းနှင့် လူမှုသိပ္ပံရှုထောင့်များ ငြိမ်းဇာနည်နိုင် ၃၇၄

၅။ စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Spiritual Response)

(ဝ) ဒေသမင်းရှင်ဘာတ်ပေါ်က ဆေးမင်ကြောင် ညီပုလေး ၃၉၀

(သ) ကိုဗစ်-၁၉ ဓာတ်လမ်းတွဲမှ ဓာတ်ရိုက်မြင်ချိန်
စိတ်ခံစားမှုများနှင့် တုံ့ပြန်နည်းများ မေမြိုင် ၃၉၈

၆။ ကိန်းဂဏန်းများကို လေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Let the Numbers Respond)

(ဟ) စီးပွားရေးကဏ္ဍအလိုက် လုပ်သားဦးရေနှင့်
ကွာရန်တင်းပြုလုပ်ထားသည့် လူဦးရေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ၄၀၈

■ အယ်ဒီတာ မှတ်စု

ISP-Myanmar အဖွဲ့သားများက COVID-19 Special Series ပထမစာစောင်ကို သကြံန်အပြီး မြန်မာနှစ်သစ်ကူးတွင် COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေး ကာလအတွင်း အုတ်တချပ်၊ သဲတပွင့်အဖြစ် မိမိတို့ တဖက်တလမ်းက ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့ကြပါသည်။ ရှေ့တန်းက အင်ဖြင့်အားဖြင့် 'ကြွက်သားပိုင်း' မစွမ်းသော်လည်း 'ဦးနှောက်ပိုင်း' သန်စွမ်းရေးအတွက် မူဝါဒနှင့် စဉ်းစားဖွယ်ရာတင်ပြချက်များ ပြုခဲ့ပါသည်။ စာဖတ်သူများက တခဲနက် အားပေးသည့်အတွက်လည်း ဝမ်းမြောက်ကြရပါသည်။

နှစ်ပတ်တကြိမ် စုစည်းထုတ်ဝေသွားနိုင်အောင် ကြိုးစားမည် ဆိုသည့်အတိုင်း ယခု ဒုတိယတွဲကို တင်ဆက်နိုင်ပြီဖြစ်ပါသည်။ မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများ၊ သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများ၊ လူမှုအသိုက်အဝန်း၏ တုံ့ပြန်မှုများနှင့် စိတ်ဓာတ်ရေးရာဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများကို စုစည်းဖော်ပြထားပါသည်။ ခန့်မှန်းသည်ထက် စာမျက်နှာ လွန်စွာများပြားခဲ့ပါသည်။ ထို့အတူ ဆောင်းပါးပေးပို့မှု များစွာကိုလည်း ရရှိခဲ့ပြီး ယခုကဲ့သို့ ပါဝင်အားဖြည့်ပေးသူ အများအပြားရှိခဲ့ခြင်းကလည်း ဝမ်းမြောက်စရာ ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ နိုင်ငံအများ၏ အစိုးရခေါင်းဆောင်များကရော၊ အခြား သုံးသပ်သူ ပညာရှင်များကပါ ကျန်းမာရေးပြဿနာတခုတည်းအဖြစ် ခွဲခြား၍ မရှုမြင်ကြတော့ပါ။ လူတို့၏ အသက်ရှင်ရေး (ကျန်းမာရေးပြဿနာ) မျှသာ မဟုတ်၊ ဘဝနေရေး (စီးပွားရေးနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြဿနာကြီး) အဖြစ်ပါ ယှဉ်တွဲဆွေးနွေးလာကြခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ လန်ဒန်အခြေစိုက် Centre for Economic Policy Research (CEPR) စုစည်းထုတ်ဝေသည့် စာတမ်းတွင် 'COVID-19 ကြောင့် လူသားတို့ စီးပွားရေးအရ နစ်နာခံစားရမှုသည် တကမ္ဘာလုံးသို့ ပျံ့နှံ့နေချေပြီ။ ဗိုင်းရပ်စ်သည် ကျန်းမာရေးအရ ကူးစက်သည့်အတိုင်း၊ စီးပွားရေးအရလည်း တကမ္ဘာလုံးသို့ ပျံ့နှံ့ကူးစက်နေချေပြီ' ဟု ရေးသားခဲ့သည်။ ကျန်းမာရေးအတွက် ကာကွယ်နည်း၊ ကုထုံးအဖြေသာမက စီးပွားရေးအရ 'ကယ်မ'ရမည့် ကုထုံးများကိုပါ နိုင်ငံအစိုးရများ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များ ကြံဆနေကြရပြီ ဖြစ်ပါသည်။

ယခုထုတ်ဝေသည့် ဒုတိယစာအုပ်နှင့် တိုက်ဆိုင်စွာပင် မြန်မာအစိုးရက ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဧပြီလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် COVID-19 စီးပွားရေးသက်ရောက်မှု သက်သာစေရေး အစီအစဉ် (Economic Relief Plan) ကို ပန်းတိုင် ခုနစ်ခု၊ မဟာဗျူဟာ ၁၀ ရပ်၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် ၃၆ ခု၊ လုပ်ငန်း ၇၆ ခုဖြင့် ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအစီအစဉ် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့်အပေါ် ဝမ်းမြောက်ကြိုဆိုဖွယ်ဖြစ်ပြီး၊ မည်သူမျှ နောက်မကျန်ရစ်စေရ (leaving no-one behind) မှု ချမှတ်ထားသည့်အတွက်လည်း အားတက်မိသည်။

ယခု စာစောင်တွင်မူ ဘာသာရပ်နယ်ပယ် အသီးသီးမှ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ ပညာရှင်များ၏ စဉ်းစားချက်၊ အကြံပြုချက်၊ ဆောင်းပါးများ တင်ပြထားသော်လည်း၊ အထူးသဖြင့် အလေးပေး ဖော်ပြလိုသည်မှာ ယခု COVID-19 ကပ်ဘေးကာလအတွင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူဦးရေ သုံးပုံတပုံမျှရှိသော ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူ ပြည်သူများ၏အရေးနှင့် အခြေခံလုပ်သားများ ရင်သန်ရပ်တည် ရုန်းကန်ကြရမည့်အရေး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စက်မှုဇုန်များနှင့် အထည်ချုပ်စက်ရုံများမှ လုပ်အားလျှော့ခံထားရသူမှာ လတ်တလောတွင် လူဦးရေ တသိန်းနီးပါး ရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းသည်။ အချိန်ပိုင်းလျှော့ချခံရခြင်းနှင့် အချိန်ပိုင်းလုပ်ရခြင်း ပမာဏမှာ ၁၀ ဆခန့် ပို၍ကြီးမားနိုင်သည်။ ထိုအခါ အခြေခံလုပ်သားများအတွက် ရုတ်တရက် ဝင်ငွေကျဆင်းမှုဖြစ်လာပြီး၊ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု၊ အာဟာရချို့တဲ့မှု ပြဿနာများ၊ ကြွေးမြီမြင့်မားမှု ပြဿနာများ ကြုံရနိုင်ပါသည်။ ထို့မှုမက ခရီးသွားနှင့် ဟိုတယ်လုပ်ငန်းများလည်း ရပ်ဆိုင်းလုနီးပါး ဖြစ်ရာ ဆက်စပ်နှင့် အခြား တရားဝင် မှတ်ပုံတင်ထားသော လုပ်ငန်း ၉၀၀ နီးပါး ယာယီနှင့် အမြဲတမ်း ပိတ်သိမ်းရမည့်အန္တရာယ် ရှိနေပါသည်။ ကော်လာဖြူ ရုံးလုပ်သားများပါ အလုပ်လက်မဲ့တပ်ကြီးအဖြစ် ပူးပေါင်းလာတော့မည်ဖြစ်သည်။ ထို့မျှမက နိုင်ငံရပ်ခြားမှ အမေ့အိမ် ပြန်လာကြမည့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများ ထုနှင့်ထည်နှင့် ရှိနေပါသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူမှုဖူလုံရေးစနစ်နှင့် လူမှုဖူလုံရေးပိုက်ကွန်က ဤသို့သော ဒုက္ခကြုံတွေ့ကြရမည့် လူထုများကို စောင့်ရှောက်မှုပေးနိုင်ရန် ဤမျှ သန်စွမ်းမနေပါ။ တိုးများလာမည့် နိုးဆိုးလုယက် ရာဇဝတ်မှုများ၊ ရပ်တွင်းရွာတွင်း လူမှုအကြမ်းဖက်မှုများ စသည်ဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ပြဿနာပါ တန့်ယင်ငင်၊ တစင်ပါ လာပေရော့မည်။ ရင်ဆိုင်ကြရမည့် ဧရာမ ပြဿနာအတိုင်းအဆနှင့် တီထွင်ဖန်တီးမှုရှိသော အဖြေရှာရန် လိုအပ်ပုံကို တင်ပြဆွေးနွေးထားပါသည်။ အစိုးရ၏ Economic Relief Plan တွင် အခြေခံလူထု ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူများအတွက် စဉ်းစားပေးထားချက်မှာ နည်းပါးလွန်းသေးသည်ဟု ထောက်ပြလိုပါသည်။

ကပ်ဘေးကြောင့် ကြုံနေကြရသည့် စီးပွားတုံ့နှေးမှုပမာဏ အတိုင်းအဆ မည်မျှကြီးမည်၊ ကာလ မည်မျှကြာရှည်မည်ကို မည်သူမျှ မသိနိုင်ကြပါ။ သို့သော် နဂိုအခံက ဆင်းရဲသူတယောက်အဖို့တော့ သာမန် တုပ်ကွေးသည်ပင် အသက်ဆုံးရသည်အထိ ဖြစ်နိုင်သည်။ ပြန်နာလန်ထူရန် ခက်ခဲပြီး နာတာရှည်လည်း ဖြစ်သွားနိုင်ပါသေးသည်။ ဝဲဂယက်ပမာ နှံ့ပမာ ဆွဲယူ နစ်ယူသွားစေနိုင်သော ရောဂါကပ်ဘေးကို ရင်ဆိုင်ဖို့အတွက်တော့ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအဖို့ အဆပေါင်းများစွာ ပို၍ ကြိုးပမ်း ရုန်းကန်ကြရပါမည်။

မည်သူမျှ နောက်မကျန်ရစ်စေရ (leaving no-one behind) ဟူ၍ မူဝါဒ ချမှတ်ထားသည့်အတိုင်း ဆင်းရဲနှင့် အခြေခံလူထုများအတွက် လူမှုဖူလုံရေးနှင့် ကာကွယ်ပေးရေး မူဝါဒများ အကောင်အထည်ဖော်စေလိုပါကြောင်း။ ■